

-Apartenența operei la genul epic, specia baladă cultă

Poezia „Pasa Hassan” se înscrie în categoria operelor poetului ardelean care evocă personalități și evenimente istorice deosebite și a fost publicată în 1904.

Inspirată din opera lui Nicolae Bălcescu, capitolul „Călugăreni”, balada cultă „Pasa Hassan” evocă artistic o secvență a bătăliei de la Călugăreni (1595), în care oștirea română, condusă de Mihai Viteazu, a învins armata otomană, aflată sub conducerea lui Sinan Pasa.

Poetul imaginează în această poezie, scena în care Mihai Viteazu, căutând pe Sinan, îl găsește pe Hasan-Pasa, se ia după el dornic de „a da piept la piept”.

Balada este o creație epică în versuri, în care este povestită o întâmplare neobișnuită, la care participă câteva personaje care se confruntă și care prin comportament impresionează puternic.

Poezia „Pasa Hassan” este o operă literară cultă, deoarece are autor cunoscut, și este o baladă istorică, pentru că înfățișează o întâmplare neobișnuită din trecutul nostru istoric, la care participă personaje cu însușiri ieșite din comun.

În ciuda aparențelor, între titlul baladei și conținutul, este o deplină concordanță. Portretul domnitorului român nu este înfățișat direct, ci se conturează din impresiile pe care le produc faptele sale asupra conducătorului turc, Pasa Hassan. Chiar și mișcarea armatei române, conduse de Mihai Viteazu este prezentată prin ochii pașei. Procedeele de a prezenta personajul prin prisma adversarului este evident din prima strofă: „Pe Vodă-l zărește călare trecând” ... „Si-n urma-i se-ndeasă, cu vuiet curgând/ Oștirea română.

Fiind o operă epică, momentele subiectului se înlănțuie, și tensiunea crește până în penultima strofă, când Hassan ajunge la taberele turcești.

Expozițiunea – Poezia începe cu imaginea domnitorului român, care împarte groază și moarte printre păgâni. El trece printre dușmani „cu fulgeru-n mână”, făcând „cărare”.

Descrierea haosului ce domnește în armata otomană are rolul de a evidenția vitejia românilor. Ritmul alert este dat de folosirea unor verbe semnificative: rup, saltă, cade, se-nchină. Tabloul este panoramic și plin de dinamism. Imaginile vizuale și de mișcare se succed cu repeziciune, iar vuietul (imagine auditivă), creează impresia de sfârșit de lume. Imaginea dezastrului oștirii otomane este relatată prin metafora hiperbolizată “Cade-n mocirlă un val după val”.

Primele două strofe ale baladei ilustrează imaginea grandioasă a luptei românilor, conduși de Mihai Viteazu, a cărui măreție domina.

Atmosfera de baladă este creată cu ajutorul figurilor de stil hiperbolate (se-ndeasă cu vuiet curgând), metafora (cu fulgeru-n mână), asociată cu epitetul “turcimea-n vrăjbită”, subliniază vitejia românilor. Folosirea verbelor la gerunziu sugerează ritmul încleștării celor două armate. Aici remarcăm și prezența aliterățiilor cu z, r, o.

În strofa a treia perspectiva luptei se îngustează, și atenția este îndreptată spre Hassan, care stă departe de luptă.

Dacă mișcările celor două oști constituie expozițiunea operei, intriga, realizată în următoarele trei strofe, este data de apariția voievodului român în prejma pașei. Trăsăturile scoase în evidență sunt curajul și dorința de a-i învinge pe turci. El se mișcă precum “lupul între oi”, comparație care reliefează măreția domnitorului, care este înzestrat cu însușiri excepționale.

Mirarea lui Hassan redată prin metafora “E negru pământ” nu cunoaște margini, iar spaima încolțește în sufletul pașei, care este în continuare cuprins de vitejia și curajul voievodului, subliniază prin verbele de mișcare: “aleargă”, „împrăștie”, “cutremură”, “vine”, și prin epitetul năvală “ne bună”. Imaginea impresionantă a lui Mihai Vitezu prinde contur în ultimele două versuri ale acestei strofe “El vine spre pașă: e groază și vai / Că vine furtună”.

Desfășurarea acțiunii, cuprinsă în următoarele trei strofe, redă adresarea directă a voievodului către pașă și înfățișează atitudinea turcului și reacțiile sale în fața unei posibile confruntări. Frica îl determină pe Hassan să-l vadă pe Mihai în proporții hiperbolice: “Sălbaticul vodă-i un munte”. Prezentarea lui Mihai Vitezu este percepută nu numai vizual, ci și auditiv de către pașă, sugerată prin aliterația “Zalele-I zuruie crunte”. La provocarea directă a domnitorului român, groaza turcului sporește și „zboară șoimește” – epitet verbal încărcat cu ironie.

Următoarele două strofe (a-X-a și a-XI-a) constituie punctul culminant.

Hassan ajunge în culmea disperării. Expresiile populare “de groaza pieirii bătut” și “mănâncă pământ” relevă atât disperarea personajului, dar și ironia autorului. Și în penultima strofă, portretul său fizic este o oglindă a stării de spirit. Din pricina fricii, “Îi dârdăie dinții”, dar ajuns aproape de tabere, este ajutat de spahii care se grăbesc “Să-i deie scăpare”.

Cele două personaje ale baladei sunt constituite în antiteză. Ea scoate în evidență trăsături antagonice: curajul domnitorului român și frica pașei, spiritul de sacrificiu al voievodului și lașitatea conducătorului turc.

Aura legendară a eroului, prezentarea lui în antiteză cu adversarul său, îmbinarea elementelor reale cu cele fabuloase, hiperbolizarea personajelor și a faptelor lor, ca și punerea acestora în situații excepționale, încadrează opera “Pașa Hassan” de George Coșbuc în specia literară – baladă cultă.

Fiind o baladă cută, se remarcă prin varietatea procedeelelor artistice folosite. Pentru a reda culoarea epocii, poetul folosește arhaisme, iar prin inversiuni se evidențiază caracteristici ale unor fapte sau personaje.

Limbajul este presărat cu expresii populare, deosebit de sugestive, iar folosirea verbelor la prezent aduce evenimentul în actualitate, evidențind dragostea pentru patrie, pentru popor a poetului.

Poezia este alcătuită din douăsprezece strofe, fiecare având câte șase versuri, ultimul mai scurt. Primele cinci versuri au măsura de 9-11 silabe, ultimul de șase silabe. Rima este alcătuită după schema abbaab, iar ritmul este amhibrahic.